

Sütő Zoltán

Regina Gisela kiállítás

Regina Gisela kiállítás
Zikkurat Galéria
2024. május 7.

A Kortárs Női Reflexiók Fórumának hosszú távú koncepciója a magyar múlt női mintáinak a feltárása, amelyek a jelenkor burjánzó válságjelenségei között a nők számára segítséget jelentenek saját nőiségük értelmezéséhez, identitásuk, valamint tudatos életvezetésük kialakításához. A tudományos kutatási projekteken belül ennek céljából olyan kiemelkedő személyiségek életének vizsgálata folyik, akik a férficentrikus világszemlélet miatt, a jelenkor kulturális reprezentációjában távolról sem kaptak érdemeiknek megfelelő figyelmet.

Egy ilyen tudományos irányvonal a Gizella királynéről – I. István királyunk hitveséről – fennmaradt nyomok felkutatása. Bár nyilvánvalóan jelentős történelmi szereplőről van szó, hiszen múltunkat meghatározó házasság révén került a magyar uralkodóházba, még hozzá a kor legbefolyásosabb bajor dinasztiájából, mégis meglehetősen kevés emlék maradt fenn róla, akár a krónikák szűkszavúságát, akár a szájhagyományt, vagy akár a tárgyi emlékek hagyatékát vizsgáljuk.

Mindazonáltal tudjuk, hogy mely templomok és kolostorok alapításában vett aktívan részt, ismerjük lakhelyeit, és tudunk valamennyit arról a jelentős tevékenységről, amelyet férje mellett végzett a kereszténység magyarországi megszilárdításáért. Tudjuk továbbá azt is, hogy legalább annyira veszélyes és sok vonatkozásban kiszámíthatatlan korfordulón élt, mint amelyben mi is élünk, és az osztályrészüül jutott uralkodói pozícióban csakis magas szintű felkészültséggel, műveltséggel, kitartással, hűséggel lehetett helytállni. Ezért alapvető szándékunk Gizella személyiségének minél teljesebb feltárása.

A tervek szerint megkezdett kutatómunka első eredménye a *Regina Gisela* című tanulmánykötet lett, amely széles perspektívát nyit több tudományterületet is érintve, és megfelelő alapot nyújt a további, koncepcionális Gizella-kutatásokhoz. Mivel pedig a tudományon kívül Gizellával a múltban legtöbbször a képzőművészetek foglalkoztak, logikusan adódott a kezdeményezés egy olyan képzőművészeti pályázat kiírására, melyben a művészeknek módjuk nyílik megfogalmazni a Gizella királyné számukra értelmezhető, mának szóló üzenetét.

A pályázati felhívásra csaknem 100 pályamű érkezett be, igényes, átgondolt megoldásokkal, ami azt mutatja, hogy a mai, átlagéletkorát tekintve a 30-hoz közelebb eső képzőművész társadalom számára Gizella királyné aktuális témát jelent, és van véleménye a magyar történelemben elfoglalt helyéről és szerepéről.

Néhány alkotás megjelenítésével szeretnénk a kiállítás anyagának keresztmetszetét bemutatni.

Gedeon Irén: Homage Gizella (akril, vászon)

Gedeon Irén az alakok ködbe vesző elmosásával tereli a figyelmet a szintén elmosódó, mégis jól értelmezhető kontúrokra. A forma körbefoglalása kiemeli és emblematikussá teszi Gizellát, aki a jobb karján tartott templommakettel jelenik meg, mint ahogy ábrázolásai a legkorábbi időktől a templomalapítást mint legjellemzőbb attribútumát társítják hozzá. A keret, és különösen az alakot uraló, aranyat idéző sárga a királyi minőséget teszi jelenvalóvá. Összességében a látvány bizonytalansága az ismeretek konkrétságának folyamatos elveszésére utalnak a növekvő történelmi távlatban. Mindemellett az, ami megmaradt Gizellából az utókor számára, mégis jelentős, egy korfordulón meghatározó abban, amivé váltunk Európa közepén.

Csapó Ida: Gizella királyné (vegyes technika)

Csapó Ida formailag hasonló motívumokból indul ki, mint Gedeon Irén, de határozottabb kontúrokkal dolgozik, s egyértelműen törekszik a királyi méltóságot kifejezni nem csupán a korona konkrét megrajzolásával, hanem a szépséget és nemességet sejtető arccal, a nyugalmat és határozottságot sugárzó testtartással. Színek is megjelennek, főként a háttért uralva, egy királykékre utalással. Csapó Ida sem tudhat teljes határozottsággal állást foglalni a történelmi személy mellett, esetében mégis egy elevenebbé váló vízió bomlik ki előttünk.

Ducsai István: Gizella (olaj, vászon)

Ducsai István gyökeresen más megoldást választ. Ő a korhoz illő stílust parafrezálja, s épp annyira konkrét, mint amennyire az adott korban a megjelenített konkrétumok elsősorban szimbolikus értéküknek alárendelve váltak ábrázolás tárgyává, és sokadlagos szempontot jelentett a látványhűség. Ilyen módon meglehetősen gazdagsággal vonulnak fel a Gizella személyéhez kapcsolható, szimbolikus jelentésű tárgyak – a kereszt, a nyitott és csukott könyv, egy alma, egy elsuhanó angyal, a templommakett, és a háttérben, az oromzaton elhelyezett, megvalósult templom. Gizella királynőhöz illő gazdag öltözetben, feje koronával ékesítve, egyenesen a középkorból lép elénk. Arca bár a korhűnek tekinthető sémáknak megfelelő, ugyanakkor főként a szelídséget, alázatot, szolgálatra készséget mintázza.

Molnár János: Angyali segítség

Molnár János sok vonatkozásban egy ikonszerű megjelenítést követ. A királyi palást – melyről tudható, hogy hímzésében Gizella is részt vett – készítését helyezi szakrális térbe, lévén az angyali segítség egyben égi hozzájárulást vagy akár égi ihletést is jelent. Itt is a megjelenő szimbólumok a lényegesek, és kevésbé a profán esztétika. A királynő arca szépnek nem mondható, de elmélyült, mint aki pontosan beleéli magát feladata fontosságába, s óvó kezét tartja a mandorlával díszített paláston.

Xantus Géza: Boldog Gizella

Xantus Géza is felvonultatja Gizella attribútumait, azonban jelenkori kompozíciós elképzelést és jelenkori esztétikát alkalmaz. Kissé más öltözékben, Gizellával akár szembe is találkozhatnánk az utcán sétálva. Xantus Gézának azonban elsőrendűen nem az e világi tevékenysége a fontos, hanem az e világi tevékenysége révén elért szakrális jelentése, amit a festmény címében is hangsúlyoz. A nőalak kettős megjelenítése a profán és az időtlen transzcendens létezési síkokra utal. A szakrális sík ragyogásának káprázatában elmosódva, a felfoghatatlanul örök minőség mintegy magába ágyazza a konkrét földi megjelenést.

Lenkes Ildikó: Hímzés

Lenkes Ildikó a palást már említett hímzésének aktusát teljesen átértelmezi a jelenkorra. Az időutazást kiváltó motívum a hímző kezeken lévő tetoválás. Ezek a minták nagyon is XXI. századiak, ugyanakkor hordozzák a megidézett kor keresztény nyomatát a tövises indával, utalva Jézus töviskoronájára.

A palásthoz kapcsolódó méltóság, illetve a palást hímzéséhez kapcsolódó kifinomultság között érdekes és hangsúlyos feszültség teremtődik a tetovált kezekkel. A tetoválás, mint az utókor egyfajta közönségességének határozott felvállalása, mintegy tisztelettel adózik a nemes kifinomultság előtt, mely nem lételeme, nem törekvésének tárgya, de tud róla, és igényt tart vele egy nem csupán szemlélődő, hanem tevékenységbe oldódó kapcsolatra.

Dorka Noémi: A trónörökös elvesztése

Ez a rendkívüli finomsággal megformált, lágy vonalvezetésű, absztrakt alkotás a formákat csak jelzésértékben használja, mégis tökéletesen érthető. Az erőt, bizonyosságot, megingathatatlan-ságot kifejező tömböt féltőn, szeretőn öleli át az anya. A művész a trónörökös – Imre herceg – elvesztésének fájdalmát nem a halál jelenlétével ábrázolja, hanem a szeretet intenzitásának megidézésével, szemben a tragédiával, amire csak a cím utal. Ennek az alkotásnak nem a dinasztikus veszteség, nem az Árpád-ház vérvonalának megszakadása, hanem anya és fia mély szeretetkapcsolata, a szeretetkapcsolat szakrális intimitása, és a szeretetkapcsolat megszakadásának fájdalma a tárgya.

Ezen a néhány példán keresztül remélhetőleg érzékelhetővé vált a kiállítás célja és értelme, s az a tény, hogy a középkorig visszanyúlva máig eleven és ható felmenőink öröksége.